

Lama te ñontə

Lama

Lama tɛ ñǎntə

Histoires et suspens en lama

Textes issus de l'atelier des écrivains

Illustrations adaptées du CD

“The Art of Reading”

(2001 SIL Internationale)

Association Culturelle pour la

Promotion de la Langue Lama

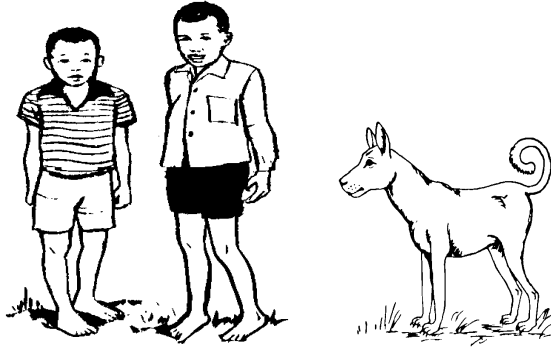
(A.C.P.L.L.) BP 33 Kantè

© SIL Togo et A.C.P.L.L

1ère édition, 1er tirage, 300 expl.

4e trimestre 2013

Kpɔɔnhɔn na sikulwisi nsɛr

Cɔnti nɛɛr rɛɛ-ɔna nnɔɔn a ka wɛ wusɔ 2003 taa. Aɲku na ɪ laar wa ka ci sikulwisi kɛna ni wa lakɛ nampɪn lɛdɔ. Ka wonɔnɔ a pɛ wusu cɔnti raan dɛɛ na, wuldɔ maa-wa maartɔ ka tempɔ ka tapɛlv rɛɛ. A kpem tɔn n'a yɛv-wa. Aɲku na ɪ laar, wa tɛɛsɛn-na kpem.

Aluwatɔ ntɔ wa kampa wa kpoon na, ni wa ñutɛn rɛsɔ na, wa naa kpɔɔnhɔn ka taman kudɛm, ka ka ñu ka cela rɛɛ ka kɔn, ni mantasen kpoon na ka nɔ, ka se ren ka tɔn ka kɔn na wa rɛɛ. Aɲku tam ɪ laar sɛ, !sɛndɔ. Yo ŋka ñɛl ka mɛtɛnin dɛɛ n'i naa raka k'atɛ. Wa honku sɛmpɔ. Ka kampa ka tal wontɔ na, ɪ sv raka ŋka n'i mau hɔn ŋka, ama, ka ta sɛv.

Ɖɔn'ɔlɛ nafatɔ kpa ɪ laar ni rɔ se rɔ ko rɔ kpoon. U lav sɛmp'ɔ wontɔ na, akandɔ nu

kukoisə rə halala, ni wa kpa wa rahoma, wa se, wa wal, wa katən wisi nsə. Wa tal wontə na, nnɔɔn Anku car ɪ tɛ n'i ku kpɔɔnhɔn ŋka n'i hisə ate. ɪ ku-ka wontə n'v kpər na, ɪ nantə makə kpakpakpa. Akandə nɛɛr kpa-ɪ, lɛ waa-ɪ lɛ suur taa, wa rɛ wa kpen-ɪ. Ɖən'ɔlɛ ɪ kpa hɔn ñəntə n'i cɛɛsə-wa. Akandə ko sɛ, !av, n ñun sara kəna, ni hɔn ŋka ta rəm-n.

Kpɔɔnhɔn ta sar asarv. Ka rəm-n, ntər tan s'a lav, n səkə kəna.

AGUE Kokou

Awəsər

Ayɔku nɛŋkur-ɔna mə li lɛɛya nnasa rɛɛ ka ntauŋ tɛɛ, mə rɛ na sandaɲɛ taa. Mə kur wontə na, mə walv na taar kələ. Mə wɛ ñəmpv t'ɔ wontə na, mə wɛ mə yi Ase yentə. Mə wal cəko ka wontə na, mə nantə kaa, mə pə naa sɛ mə lakə sənɔ? Mə kusə mə ñəsa n'aseta sɛ mə naa haa mə tal kpilu na, mə ta tal. Nnɔɔn v wɛ tawundɔ ka tən, m'a naa sɛ nwur mə lav sənɔ?

Mə wɔsv, mə tal harcar naal ka wontə na, mə naa awəsər ndər-ɔna mə ñəsata sən. Awəsər ndə səndə rə ñəlv-m, rə cutu rə tɛ, nafatə kpa-m, ni mə kul mə fetə ate, mə mav kukoyɔ ka ren ka tən. Ɖə wɔsə rə kɔn na mə rɛɛ.

Ɖɔn'ɔlɛ mɛ wɔsɛ mɛ naa akandɔfal nɛɛ-ɔ
ɪ yaa tɛpɔ ka pom, pom. Mɛ ko mɛ nɔ taa sɛ, ɪ
lɛɛ-m. Akandɔfal sɛ n'ɪ kan, ɪ wɔsu-m s'ar lapa
kɛna? Akandɔfal tal sɛmp'ɔ wontɛ na, ɪ lɛsɛ
kpacɛr s'ɪ kv awɛsɛr ndɛ.

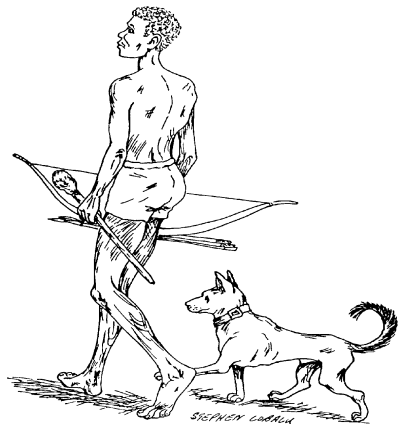
Awɛsɛr wɔl n'ɪ kpa kpacɛr n'v rɛ n'v sal. A
ta sɛm sɛ akandɔfal ñɪ n'awɛsɛr wa tɛŋkɛ ñɛmpɔ
wɔŋkɔ? Mɛ nantɛ paasɛ mapɛ, n'v tasɛ wontɛ
na, v kandɛ atɛ-ɔlɛ. Ɖɔn'ɔlɛ mɛ fisi rɛfaa. Mɛ
wɔsɛ mɛ kpɛm.

Sɛmp'ɔna v ta mona s'a li aho. Aho taa
mpar wɛ ka wa-l lakɛ wa-l tɛmɛr, wa pɛ ci s'a
piti-wa.

Theodore DIOTEMBA

Laku wadɛ

Ayɔkv nɛŋkur-ɔna
Kɔkv liwa s'ɪ walɔ laku.
l sv ɪ k-acadɛ na ɪ
mandɔv s'ɪ rɛ. Ŋkv
alɔwatɛ ntɛ taa hɛn na
a takɛ sɛv min. Kpɛna
nya wɛ ñan na, na turɛn
ñɪ wɛ ren na, ya ka
kalɔwa, ya takɛ kpoola.

Kɔku kur wontə s'i maa ñəmpu taa na, ɪ na min kələ ñi wuu laɔŋ. ɪ rɛ n'i se n'i walu na ñi taa. ɪ tal wontə na, ɪ na ñaarən na ñi wisi ka wa se wa kɔn na ɪ rɛ, ɪ pə na s'i lakə sənɔ s'i tɛl. ɪ ñəl tu rawulɔ n'i se n'i kpa. Ñaarən ñi kan ñi kootə tu ŋku kidji.

Ŋku ɪ kpa rawulɔ ŋka rɛɛ na, min wɛ n'u wuu ka kutihuɗi tɛɛ. U ta lul, rawulɔ ŋka kul ka fetə na-ɪ, ni tu afɛlo mau ñaarən ñi, ɪ mandu yaa rə kpaɪ, ñaarən se ñi tən, n'u yɛu Kɔku ka ɪ kuɗəm.

ɪ kur n'i kpoon ka ntər ta lau-ɪ. ɪ ñutən ɪ tɛ wontə s'i tasə lem na, ɪ naa ri kələ lɛ kɔsə wo t'ɔ ñəmpu taa. Kɔku pə na s'i lakə sənɔ s'i tɛl n'i kpem. ɪ wal n'i kum ñitə, n'i kan n'i rə lekɔ n'i sɛu min. Ɖən'ɔlɛ ri kura n'i se n'i rɛ. Kɔku hiu ñəmpu kələ n'i kpem n'i sir ɪ ci ka wontə lapa na.

ɪ ci haa-ɪ lɛn n'i sir sɛ nnə a takə sɛu min, a pə walu laku, wontə rɛɛ na, ñitə taa kpɛna nya wɛ ñan na wonya wɛ ren na, ya takə kpoola awɔr kuɗəmər taa.

ARATIME Lucien

Mə katən kaadə nd'ɔ raasə pɛlv taa na.

Mə ka kur yo ka wontə na, nnɔɔn mə kaasə karsu na, mə ri tam-m sɛ mə kan n'a wal ɔ̄aasə pɛlv ka suv taa. Ɖə wala rə tal suv t'ɔ wontə na, mə kpa kiɔ̄inkid̄in tu rɛɛ mə pɛl kv ahulasə ka sə tən, mə tisi atɛ, mə kpa taman navl ñun rɛɛ, mə lav kuɔ̄əmtə ntə.

Taman nautisi ñun rɛɛ-ɔna mə wɛ mə pɛlv, ni mə kan mə pɛlv ahulo nɛŋkar ni ka lav ntər-ɔna ka tan kuɔ̄əm rɛɛ kpakira. Ahulo pɛl-na mə walv atɛ-ɔlɛ yɔv, mə cekətv tɛŋkə kv lɔntə tu ŋkv kumər taa, mə sisi rə cɔnta s'a wuu huru ka rayo rɛɛ, mə kpacər tɛŋkə rə tɛl. Mə liti huvtə mə taa, ni mə hɔər li. Kanɪ wur tan sɛ mə ta rɔkɔn-ɪ fɛni mə tiu. Mə wɛ rən'ɔlɛ səmpə, mə fintv sə huru k'a wuu-kv n'ahilim carv-kv.

U kampa n'v tal aluwatə nɛntər taa, mə car mə kpa kumər nd'ɔna, fɛn'v lav sɛ ma pɪsa mə tiu tu ŋkv rɛɛ. Mə tiu kv rɛɛ wontə na, timin saa-m rəkpasəkpasə s'a

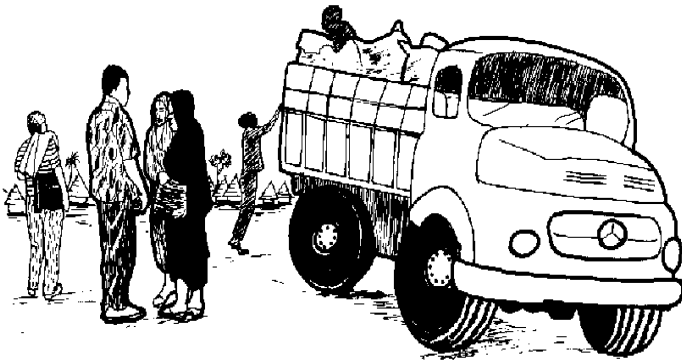

wur lem ka mə rɛɛ, mə tɛŋkə mə hi hum ka pə
cɔ rɛvcu sə caləm, ni mə nantə taa tɛŋkə n'u
ñam. Mə tam sɛ, mə ñəntə kpər sɛŋ lɛ ce. Mə ri
lav-m ɔhɛɛ rəhɛɛ n'i tan-m ɔɛ.

l tan-m ɔɛ ka wontə na, ɪ saa-m tuka haatə ka
kɔsərə kudəm fɛ mə lav sartə. Ntəntə ntə mɪsə
mə fətərəm taa hal na kɔhən n'u tan sə mə sɛɛ-tə
ayuku ŋkur. Mə ri ko n'i taan ɪ tɛ sɛ ar lav-m sən
mə kan mə yo sɛ mə rɪ-ka səm nɔ taa. Ntəntə ntə
ci-na ntər-ɔna kaadə ñəntə ka yər fisu t'ɔ paa.

KOUMORTOUKOUM K. Albert

Loorməɔɔ Kucɔ ñəmpu waɔɔ

Paster Yau ka wal yalkpaartə ka Kulfekɔ
ka Kɔka wara. Woñt kən yal na, ɔ wɔsu s'i ci
loor n'a wan paster na ɪ yərə. Yalkpaar tam
loorməɔɔ Kucɔ s'i wal n'i su yərə n'i kan-wa.

A walu taa hən, məldə Kucə təjkə na Takpempa kəna. Awusu taa hən, ɪ təjkə na Kapu s'i li Kara fən'i tal ɪ tɛ-ɔ Kantɛ. Nnɔɔn Kucə loor taa wɛ yɛra hiu na naua. A wusu mpə taa, ɪ kɔn wontə n'i tal Awəncalu na, ɪ katən kaadə. Kaadə ndə na, nd'ɔlɛ sɛ məldə wɛ sewa t'ɔ wont'ɔ papapa na, ɪ na akpədə ka ɪ ñəsata, n'i hul sɛ: pɪpɪm pɪpɪm, n'akpədə pə fɛ, n'i mau-rə rəkpaɪ, n'i rɛ.

ɪ rɛ wontə na, nnɔɔn ɪ ci s'i kpa wuro kəna, ɪ sɪsɪ fitesəna, wa pə sɪ. Ɖən'ɔlɛ ɪ loor paasa rə wusu kutukutu, kukoɪsə mu loor ka rə tən sɛ: «!Au Ase, !lɛɛ-ra.» Taman kuɔəm ɔ kɪsə Kucə na loor na rə taa yɛra n'ɔ mau-rə lempu taa.

Ase pə wɛɔv kuñunci. Yɛra mpa wɛ loor taa na, ɔ haa-wa sen kəna yɛr ta sɔv. Sucana loor təjkə rə tal, a sɪ Kucə na ɪ ñəmpu walɔa mpa, n'a wan-wa rakɔta, a haa-wa kɔɔya n'ɔ fɛ wa rɛɛ.

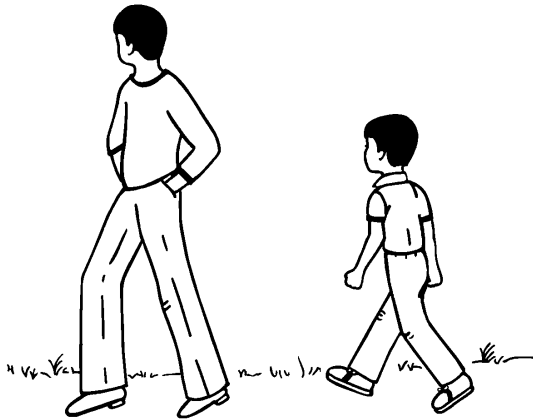
Məldə Kucə tal wontə n'i cɛɛsə-tə ɪ yal na, lɛ sir-ɪ sɛ yapar taa kpɛna hən a pə makə-ya, a kootu-ya kəna wontə rɛɛ na, ya kpɛna, aləliya kəna.

AGNON Kotri

Mə katən kaadə ka Kara taa.

Ayuku nejkur mə wal Kara kərv taa. Daan kan n'v raan wontə na, mə kur mə wal mə raa tē-ɔ le ci yalayo. Mə tal ɪ tē-ɔ wontə na, rə cɔ sartə ka tən.

Mə kampa mə kur wontə mə kroon na, mə katən sɔcana mpə ñəlv ahota na, ka ñəmpv taa. Wa rav mə wara na ñəsəsemɔə. Mə maa mə walv, wa rav mə wara wa pə səndv. Wa rɔkun-m səmp'ɔ wontə na, mə lɔsə ñəmpv, mə ta wusə na ñəmpv ŋkv mə ka wana-ku na. Mə se səmp'ɔ wontə na, mə tal wo. Mə hv se wa kpa-m n'v kpər kəna.

Fə mə ñəl mə mətənin dɛɛ, mə na kpɪlfakərən ka nul ka ñɪ wɛ atɛ. Mə se mə sv-ñɪ, mə kɔsə-ñɪ wo ŋka rɛɛ mə təŋkə mə rɛ. Mə tasa

n'v kper wontə na, mə maasə-ñi wo taa. Sucana mpa tal wontə na, wa pə na se wa lakə sənə se wa tasə wo. Wa yeu-m, wa wusə.

Mə se mə rē mə tal m'akper rē-ɔ v tal-m rətaltal ka tən, mə fisu acepa. Mə wal wontə mə sir-tə mə tantaraa na, lē ko se popopo, n wara sara kəna paaa, ya səmpə, nnə wa ka kpa-n, n nantə yatwa. Wa natv-n wontə s'v tal-n sartə ka tən.

Se mpar-ɔna wa ta sar asarv. Səmp'ɔna mə pə sɛɛ-tə asɛv hal na sɛŋ.

NAHANDJADE Tertius

Ñəmpu walu

Ayuku neŋkur-ɔna mə raa Aki walv Maŋku ka ɪ ci cal ka cɛɛ rɛɛ. Nnɔɔn aho yiwa, n'i tal Maŋku akəkav hɛku t'ɔ wontə na, ɪ ni v cutu, n'i ñəl n'i naa tawundj ka rə kɔn na ɪ rɛɛ.

l ñəl rəpu, n'i səm se tɔru kəna ku kən na
ɪ rɛɛ. Ku mutiru se həmhəmhəm, ɪ pə na s'i lakə
səno. l wusu na ɪ wara yaa, ɪ se na lo? l nantə
makə kəna kpakpakpa. Ase ñun lələn ni loor
nendəl tənkə rə tal na min ka rəcii ni rə hulv
ren ka tən se pɪpɪpɪ, ni min ñi kpa tɔru ŋku
ñəsa ni ku se ku maa ñutə taa.

Ðən'ole Aki səsə loor ndə ni kpa rə taa na
ɪ cɛɛɛ, wa rɛ Maŋku. l tal Maŋku ka wontə na,
ɪ cɛɛsə ɪ ci ka wontə tən ɪ katən-tə akəkav t'ɔ
yapar rɛɛ na. Ðən'ole ɪ ci sir-ɪ se nnə n wɛ n
kudəm, mpə walv aho k'akəkav yapar ndə rɛɛ.

U sun ayuku ŋku na, mə raa Aki pə walv
ñəmpv k'aho taa rərə.

TAGBATE Joseph

Yər nɛɛr katən kaadə ka ɪ k-akalı taa.

Kɔmɪ kur hondə ŋka taa a lɛɛ titə na, n'i
wal titə lɛɛv ka lavŋ t'ɔ tu nɛŋkur rɛɛ. l tal
wontə na, ɪ kpa tu ŋku rɛɛ, n'i kpasə min n'i sev
kpɛɛsə. l sev kpɛɛsə n'v kpər wontə na, tɪ kur n'i
yɔ-ɪ tɛrañonta, ŋku tu cɛɛka, ɪ pə na se ɪ lakə
səno.

U we n'v ru-i, min
ñakə-i, ɪ pə na sɛ n
wur ɪ lakə sənɔ s'i tiu
tu rɛɛ, ŋku ɪ we titə
ka lu.

Ðən'ɔna ɪ kpe
sɛdɔ sɛ cim n'i kɔr n'i
yɔ atɛ n'i yidɔ pɛl.
l mɪsə atɛ n'i kɔ sɛ,

mə wulu mə yal kəna, ɪ we ho, na mə yo cunku.
U tasə wontə na, ɪ na min ka ñɪ wɔlv, n'i kɔ sɛ
anɔ kələ, tɛlsə-m. Wise laku ci kəna. l kɔ sɛ anɔ
kələ cɛ, lɛ wɔsən-i sɛ m'ɔna Kɔmɪ, mə wal titə
lɛv ni tun rəm-m mə hootə ni mə yidɔ pɛl. Laku
ci waa-i ɪ suur taa, n'i kpen-i ɪ tɛ.

Ðən'ɔlɛ a tisi-i atɛ, n'i tisi añvɪn sɛ həm, mə
naa na mə tɛ. l yal wɔsə-i sɛ, dɔ ci, ar lapa? l kɔ
sɛ tun rəm-m laɪŋ taa. Ase tɛlsə-n. Cina ka sir-ra
sɛ cama laɪŋ kəna, sɛ kv taa wɛ kaadɔ ka tən.
Nnə n kaa sir-m sɛ n walv rən'ɔna, mə ka ta tisu
s'n wal wontə rɛɛ na, kpaarən na rəmna wa wɛ
rən'ɔna.

Səmp'ɔna v ta sar sɛ yər wal aho ka ɪ
kudəm ka rənaa wontə rɛɛ na, laɪŋ ŋku ta sar.

KOUWI Yao

Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt legal N° 41/MATDCL/octobre 2013
BP 57, Kara - Togo

Prix : 200 F CFA